

Ploconul, atribut al diplomației lui Constantin Brâncoveanu

Dragoș Ungureanu
Institutul Național al Patrimoniului

Spre deosebire de alți domni ai Țărilor Române, Constantin Brâncoveanu se evidențiază prin alte calități decât cele războinice. Nu-l putem compara cu un Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul, domni care au avut succese militare incontestabile. Este poate și motivul pentru care personalitatea sa nu a cunoscut în istoriografia comunistă interesul arătat altor domni, inclusiv a unora ale căror domnii greu pot fi caracterizate ca fiind benefice pentru țările lor¹. Ceea ce dorim să subliniem este că această calitate a sa a dus la evitarea implicării Țării Românești în conflictele dintre otomani pe de-o parte, habsburgi și ruși pe de alta. Trebuie amintit faptul că potrivit statutului său față de sultan și a poziției Țării Românești vis-a vis de Înalta Poartă, Brâncoveanu era obligat să participe la conflictele militare în care otomanii erau implicați, cu atât mai mult cu cât acestea se desfășurau în imediata vecinătate a granițelor Țării Românești și pe teritoriul Imperiului otoman (Ungaria, Banat și Serbia). Cu atât mai mult ar fi fost necesară implicarea directă a Țării Românești cu cât războiul cu habsburgii nu era unul victorios (Imperiul otoman pierduse Ungaria) ci din contră, toate simptomele anunțau o victorie implacabilă a creștinilor (deja creștinii catalogau Imperiul otoman ca fiind „*omul bolnav*”, „*problema orientală*” fiind de fapt împărțirea teritoriilor *omului bolnav* între puterile creștine), armata otomană învechită, nereformată ca stil de luptă, neputând face față unor armate habsburgice sau rusești care luptau cu metode moderne, cu o altă concepție privind modul de abordare a unei bătălii, cu o altă organizare. Așa cum foarte bine observă Radu Greceanu bătăliile de la Petrovaradin și Zenta: „[...] *precum erau nemții rândușiți [...] n-au putut turcii necum vreo zăticneală să le facă, ci nici măcar un om dintr-înșii să ia*”², în vreme ce din partea otomană „*80 ciorbagii s-au prăpădit și cu tot ogeacul inicearilor*”³. Același lucru consemnează cronicarul și în ceea ce privește confruntarea dintre otomani și ruși, unde otomanii și aliații lor tătarii nu puteau face față unor armate rusești moderne (țarul Petru cel Mare modernizase total armata rusă, angajând ofițeri europeni - Patrick

¹ Dăm ca exemplu studiul lui Andrei Busuioceanu, *Constantin Brâncoveanu în viziunea istoriografiei române și străine în Constantin Brâncoveanu*, redactori coord.: Paul Cernovodeanu, Florin Constantiniu, București, 1989 pp. 9-24 unde „*Constantin Brâncoveanu nu a avut pentru istoriografia străină cota de interes acordată unui Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul*” pentru că „*nu a avut statura politică și militară a acestor iluștrii predecesori, nici nu a fost implicat în aceeași măsură ca cei doi domni citați mai sus în evenimentele diplomatice și militare din Europa de Sud-Est*”. Este vorba de un șablon ideologic la care autorul se raliază, este vorba de ideologia perioadei; fiecare carte este un produs al epocii sale. Așa cum vom sublinia în studiu, Constantin Brâncoveanu a fost parte activă în evenimentele diplomatice (pacea de la Karlowitz în special) iar cele militare a înțeles să le trateze în funcție de interesele și necesitățile țării pe care o conducea.

² Radu Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu voievod*, în *Croniclele medievale ale României* ed. critică de Aurora Ilieș, București, 1970, p. 119 (în continuare Radu Greceanu, *Istoria domniei...*); desigur, formațiile de mușchetari sau grenadieri în careu cu baionetă atașabilă la mușchetă (inovație franceză recentă), acționând disciplinat, deplasându-se în ritmul dat de toboșar, sprijinite de artilerie, noul rol al cavaleriei, care începuse să se diversifice în funcție de misiune (dragoni, cuirasieri, husari), erau progrese militare notabile, care la otomani nu existau nici măcar în teorie. Pentru comparația între cele două sisteme și concepții militare, otomane și europene, de la sfârșitul secolului XVII și prima jumătate a secolului XVIII, vezi și Giovanni Santi Mazzini, *Le armate e le potenze europee. Da Carlo Magno al 1914*, vol I-II, Milano, 2006 (pentru armata otomană, vol II). Descrierea sistemelor și concepțiilor militare din această lucrare (2 volume masive) e sinonimă cu cea a cronicarului Radu Greceanu, rezultatul neputând fi altul. Europeanii erau deja intrați într-o altă etapă a dezvoltării militare din punct de vedere tehnic și conceptual. Pentru informații asupra dotării cu arme de foc a armatei otomane cf. și Halil Inalcik, *The socio-political effects of the diffusion of fire-arms in the Middle East*, in *War, technology and society in the Middle East*, ed. V.J. Parry and M.E. Yapp, London-Oxford University Press, 1975, pp. 195-217

³ Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, p. 120. *Ciorbagiu* = comandant al unei unități de ieniceri. Din păcate corpul ienicerilor - altădată corp de elită al armatei otomane - s-a transformat într-o adevărată povară pentru administrația otomană, devenind focar de revolte și o amenințare pentru siguranța conducerii centrale și a liniștii localităților unde erau încartiruiți și mai ales a capitalei. Indisciplina, incapacitatea comandanților, lipsa antrenamentelor și a pregătirii de luptă a ienicerilor a dus la adevărate catastrofe pe câmpul de luptă, pentru mai multe informații Donald Quataert, *The Ottoman Empire, 1700 – 1922*, Cambridge University Press, 2000, pp. 44-46. Pentru cazurile lor de indisciplină vezi și Tahsin Gemil, *Ienicerii, copiii de suflet ai padișahului*, în „Magazin istoric”, VI, nr. 3 (martie), 1972, p. 93.

Gordon, Franz Lefort, von Münnich - care au imprimat un stil de luptă modern): „...cum că viind împăratul Moscului, țar Pătru însuși, cu putere mare asupra Azacului și încungiurându-l cu război, n-au putut nici turcii ce s-au aflat acolo, nici tătarăi să mai stea împotriva ci cu sabia l-au luat. Care veaste la mare grijă și turburare au adus și pre împăratul [sultanul Mustafa II, n.a.] și pre toate căpeteniile ceale mari...”⁴. Se simte deci o anumită neputință din partea otomanilor de a face față noilor probleme, de a găsi soluții de contracarare a acestora, de a se adapta la noile cerințe ale unui război de tip modern. Prin urmare, nici într-o parte nici în alta (habsburgi și ruși) nu se mai punea problema unei victorii în sensul recuperării teritoriilor pierdute ci a opririi inamicului de a acapara alte teritorii (acțiune care ea însăși genera *mare grijă și turburare*), motive mai mult decât suficiente și de mare gravitate care obligau pe cel care era *prieten prietenilor și dușman dușmanilor* sultanului („*dosta dost düşmana düşman olub*”) să intervină direct.

Intervenția militară directă nu era dorită de Brâncoveanu (și în general de domnii români) și era contrară intereselor Țării Românești. Domnii Țărilor Române (și cei de dinaintea lui Brâncoveanu) duceau tratative și aveau legături cu puterile creștine, pentru Brâncoveanu acesta fiind primul cap de acuzare⁵. Interesul Țării Românești era de a menține balanța, conform afirmațiilor secretarului domnului român: „*Valahia e situată între două împărății cu care formează o balanță: Principele trebuie să ducă o politică de echilibru. Plecând balanța peste îndatoririle stricte către turci, riscă pericolul de a pierde țara și libertatea dinspre partea nemțească (...) în schimb, aplecând-o spre nemți sau alte puteri creștine, va pierde domnia și viața dinspre partea turcilor*”⁶. Pe de altă parte, războiul otomanilor contra puterilor creștine nu era privit ca o chestiune românească de către societatea românească în ansamblu, lucru simțit inclusiv de otomani și care preferau să nu preseze prea mult acest aspect. Dacă luăm în considerare câteva evenimente recente (Hotin 1673; Viena 1683 - unde avem și o prezență moldovenească voluntară în armata lui Sobieski⁷, afară de ce făceau în realitate Șerban Cantacuzino și Gheorghe Duca, chemați cu corpurile lor de oaste în ajutorul otomanilor; dezertarea lui Toma Cantacuzino și entuziasmantă mobilizare a unei armate de 17000 moldoveni cu prilejul campaniei lui Petru cel mare din 1711) turcii aveau suficiente motive pentru a nu prefera concursul unei armate nesigure⁸. Se ajunge astfel la un compromis tacit, în care Brâncoveanu plătea mită – fie că e vorba de *rüşvet*⁹ fie că e vorba de plocon *cu* sau „*afară den obicei*” pentru evitarea unor firmane sultanale care să fi obligat prezența armatei române pe front, fie chiar pentru anularea acestor firmane de către însuși acela care le-a emis - în speță, sultanul (cazul rebeliunii antiotomane a tătarilor din iarna dintre anii 1702-1703). Trebuie subliniat faptul că susținerea logistică a unei campanii militare nu se compară cu nici un fel de plocon oricât de mare ar fi acesta, ca să nu mai adăugăm inevitabilele pierderi de vieți omenești, foarte greu dacă nu imposibil de înlocuit. De cealaltă parte, otomanii acceptau mita din două motive: unul principal - neîncrederea în acțiunile românilor (neîncredere disimulată – otomanii nu doreau să împingă lucrurile până la o rupere definitivă a relațiilor cu românii, lucru foarte periculos pentru ei în acel context) și al doilea – desigur, era o sursă serioasă de venit pentru demnitarii aflați în funcții (de aici și disimularea).

Meritul lui Brâncoveanu este că a știut să se folosească de această neîncredere ca și de slăbiciunile demnitarilor otomani în materie de cai de rasă, de bijuterii, valută olandeză sau

⁴ *Ibidem*, p. 115.

⁵ Anton-Maria dell Chiaro, *Revoluțiile Valahiei*, ed. S. Cris-Cristian, Iași, 1929, p. 43 - traducere făcută după textul reeditat de N. Iorga în 1914. (în continuare *Revoluțiile...*)

⁶ *Ibidem*, p. 39. Această poziție a fost respectată și de Șerban Cantacuzino și de Brâncoveanu și de Ștefan Cantacuzino și inclusiv Nicolae Mavrocordat, del Chiaro, fiind un personaj care nu se avânta în afirmații gratuite – doar și-a menținut funcția sub ultimii trei domni, fiecare dușman de moarte celorlalți.

⁷ Constantin Rezachevici, *O participare românească la istoria universală: „steagurile moldovenești” din oastea lui Jan Sobieski în campania pentru eliberarea Vienei (1683)*, în *Miscelanea in Honorem Radu Manolescu*, București, 1996, pp. 248-257

⁸ Mai pe larg, Dragoș Ungureanu, *Țara Românească în sistemul militar otoman în perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu*, în *Miscelanea Historica et Archaeologica in Honorem professoris Ionel Cândea*, Brăila, 2009, pp. 449-477.

⁹ Diferență de nuanță: *rüşvet*-ul este mita directă, dată cu intenție, pentru un anumit lucru, de regulă neortodox. Ploconul este darul de protocol. Documentele românești de epocă nu fac diferență dar ea poate fi vizibilă.

venețiană, haine din blănuri de mare preț (vulpi polare, samuri, râși, nurci etc), trăsurii, harnașamente lucrate din piele scumpă și metale scumpe, mătăsuri, stoffe scumpe etc. cele mai multe din ele procurate din zone îndepărtate ale lumii. Desigur, toate acestea luau ochii inclusiv ai unei birocrății greu coruptibile; birocrăția otomană s-a dovedit a fi pradă ușoară pentru un domn experimentat de talia lui Brâncoveanu. Mai mult, s-a ajuns la situația în care sistemul ploconului instaurat între demnitarii otomani și Curtea Domnească de la București să fie transformat rapid în *obicei* („*turcului dacă-i dai o dată, a doua oară-l face obicei*” – era imaginea demnitarilor otomani în mediile Curților Domnești de la București și Iași), astfel că la majorarea haraciului din 1703, Brâncoveanu a ridicat în fața sultanului problema acestor plocoane neoficiale¹⁰ (există și ploconul de bairam care era oficial și se plătea regulat sultanului și principalilor demnitari – marele vizir, caimacanul, tefterdarul, reis-efendi, cele două sultane, valide și hasechi – mama și favorita - nu pe acesta îl avem în vedere) ale căror sume adunate se puteau ridica la un nivel de luat în seamă. Modul în care Brâncoveanu a pus pe tapet în fața sultanului problema eliminării acestor plocoane definește iar caracterul și personalitatea principelui român. Brâncoveanu a știut să atingă coarda sensibilă a lui Mustafa II - superioritatea persoanei sultanului față de principalii săi colaboratori, beneficiari ai unor venituri care nu proveneau din mâna sultanului (important) și, mai mult, însuși sultanul nu era conștient¹¹ de cele multe din ele, explicația lui Brâncoveanu fiind aceea că el vedea în „*mumbașirii cu porunci*” reprezentanții sultanului, de aici curtenia și atențiile, care, yavaş-yavaş, ajunseseră la un nivel de luat în seamă. Mai pe românește, Brâncoveanu îi aducea la cunoștință lui Mustafa II de neloialitatea și venalitatea întregului aparat de stat otoman față de persoana sa ca sultan. Mai mult, punând astfel problema, Brâncoveanu credea o legătură directă cu sultanul, trecând peste oricare din demnitarii otomani și mai ales peste marele vizir, deși toți aceștia rămâneau în continuare, în mod neoficial, „pe ștatele” vistieriei Țării Românești, principele român dorind în realitate un ascendent major asupra acestora, mesajul fiind: „*vedeți că eu discut direct cu sultanul, stăpânul vostru este partenerul meu și pot interveni eu pentru voi la el, nu voi pentru mine*”. Mefistofelic, am putea spune că principele român l-a trecut inclusiv pe sultan pe ștatele lui de plată, blocând prin această „angajare” eventuale „cereri de măriri de salariu ale unor angajați de rang inferior”. Este vorba de fapt de cultivarea unei relații cu persoana aflată în cea mai importantă funcție (sultan al Imperiului otoman) șef al unei administrații corupte, o persoană dificilă prin rangul său (Mustafa II putea porunci pe loc decapitarea principelui, Brâncoveanu fiind conștient de acest lucru) în jurul căreia se aflau dușmani ai principelui, cunoscuți și necunoscuți, „*ce niciodată nu să odihnea*”, pe care Brâncoveanu a abordat-o și a rezolvat-o exemplar, instinctiv. Marele ghinion a fost acela că după plecarea principelui român, Mustafa II a pierdut domnia, lucru pe care Brâncoveanu nu avea cum să-l anticipe – Mustafa II însuși nu-l anticipase. Chemarea lui Brâncoveanu „*la poala împărătească*” s-a făcut exclusiv pentru majorarea haraciului¹². Orice alte speculații sunt rodul fie al dușmăniei taberei adverse – Cantemir, Cantacuzinii¹³, Neculce¹⁴ Radu Popescu, - fie al necunoașterii realității sau mai degrabă

¹⁰ „[...] *dă vreme ce haraciul să adăugea să să arădice încai și să lipsească alte angarii, mîncături, mucareruri, huzmeturi, mumbașiri cu porunci și altele, ci ce ar fi trebile și poruncile împărăției pren capicheaiele să să dea de știre domnului și domnul să le facă și să le implinească*”, R. Greceanu, *Istoria domniei...*, p. 220.

¹¹ După cum notează cronicarul Radu Greceanu, altminteri persoană cu funcție la curte: „... *de la lacomul chehaia neconținute ceareri dă bani Mării Sa avea, den care mai mulți erau fără de cale, numai den păgâneasca răutate ceruți și luați*” și „...*măcar că în trecutul an lăcomiia Balagiului, au mai vartos să zic a Osman Agăi, chehaioa lui, că nu era jăcaș prost, lacom, telpizu și mincinos, îndoit acel huzmet îl luase și la împărăție numai 100 pungi didese, iar ceialalți el cu vezirul îi mîncase*”, Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, pp. 133 și 193.

¹² „*Iar cheltuele, cum spunea cei ce au fost acolo, au făcut foarte mari pe la unii, pe la alții, ca să-și dregă lucrul să să întoarcă iar la scaunul său și nici într-un chip n-au putut până s-au făgăduit că va mai adaoge haraciul care au și făcut, că l-au mai mărît de cum au fost cu 240 de pungi și cu acestea s-au împăcat*” – *Istoria Țării Românești de la Octombrie 1688 la martie 1717*, ed. C. Grecescu, București, 1959, p. 104 (în continuare *Cronica anonimă...*).

¹³ *Genealogia familiei Cantacuzinilor*, de banul Mihai Cantacuzino, în *Dimitrie Cantemir, Opere complete*, ed. Virgil Cândea, București, 1996, p. 184: „*La anul 1703, după pâra ce a făcut Alexandru Mavrocordat la vizirul Rami-Mahmet Pașa, au chemat pe Brâncoveanu la Constantinopol cu scop ca să-l omoare, pre carele l-ar fi și omorât dacă nu l-ar fi scăpat muftiu Feizula-Aga-Efendi prin multă dare de bani, întorcându-se cu nume de vecinic domn*”

¹⁴ Ion Neculce, *O samă de cuvinte. Letopiseșul Țării Moldovei*, ediție îngrijită de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, București-Chișinău, 2003, p. 153. (în continuare I. Neculce, *Letopiseșul...*)

al dramatizării mai mult sau mai puțin voite¹⁵, fie – în cazul cronicilor otomane – poziția oficială a sultanului, exprimată astfel pentru cititorul otoman¹⁶. Ce putea face Brâncoveanu în această situație practic fără ieșire? Să-l refuze pe Mustafa II? Cu simțul lui de *om de afaceri*, folosind un termen actual - înainte de a fi principe, Brâncoveanu era un negustor prosper cu relații peste granițe, în lumea creștină unde își vindea vinul (principalul obiect al negustoriei sale), nu domnia i-a adus porecla de Altân Bey – cunoscând bine punctele slabe ale administrației otomane, Brâncoveanu a știut și a reușit să tragă orice folos în favoarea sa, din această vizită neașteptată și nedorită de el¹⁷. Obținerea domniei „*pe viață*” este iarăși o reușită a diplomației lui Brâncoveanu și pe care istoriografia contemporană nu a abordat-o și nu a explicat-o la adevărata ei valoare; nu i-a înfățișat aspectul ei real. Desigur că este vorba de o recunoaștere de către otomani a valorii sale ca administrator (ar afirma o istoriografie naționalistă¹⁸) și (posibil) de un orgoliu al domnului țării. Pe Brâncoveanu îl putem acuza de tot felul de lucruri (chiar de *mândrie*, dacă avem în vedere statutul său de sfânt acordat de ortodoxia românească mireană sau bisericească: „*o să vă arăt eu cine e Brâncoveanu și neamul lui*”¹⁹, a declarat el cu emfază când relațiile cu cantacuzinii se rupseseră). De naivitate în nici un caz nu-l putem acuza. Evident că nu dădea doi bani pe acest titlu de „*vecinic domn*”, altfel nu-și făcea curte domească la Sâmbăta de Sus și nici nu-și depunea bani pe la Brașov și Veneția. Cu flerul său de negustor versat, nu ar fi achiziționat ceva nefiabil, fără valoare reală. Nu mândria l-a făcut să obțină din partea lui Mustafa II acest titlu fără valoare - oricum, știa bine că sultanii se pot schimba; se schimbaseră trei, înainte și după obținerea domniei Țării Românești; știa bine că următorul sultan nu va avea să recunoască un astfel de act al

---

¹⁵ Radu Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu voievod*, în *Cronicile medievale ale României* ed. critică de Aurora Iliș, București, 1970, p. 143 (în continuare R. Greceanu, *Istoria domniei...*), unde chemarea s-a datorat „*neprietenilor de la Poartă, cei ce niciodată nu să odihnea*”, explicație menită să justifice cheltuielile de excepție făcute în materie de plocoane, lucru de altfel foarte normal, chiar obligatoriu într-o atare situație (ce era să facă Brâncoveanu?) dar care va fi imediat folosit de dușmanii săi în favoarea lor dacă este să ne gândim la afirmația lui vornicului și cronicarului Radu Popescu cum că Brâncoveanu a acceptat plata haraciului „*pentru binele casii lui [...] de blestemă săracii de acest greu și vor blestema în veaci*”, Radu Popescu vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, în *Cronicile medievale ale României*, ed. critică de C. Grecescu, București, 1963, p. 206 (în continuare R. Popescu, *Istoriile...*).

¹⁶ O cronică otomană avea să consemneze, în această privință, următoarele: „*Spre a cerceta unele fapte ale domniei Țării Românești (Eflak beyliği), voievodul acestei țări, Constantin «Brâncoveanu» a fost adus la Adrianopol de către micul imbrohor Selim aga*”, cf. Silahdar Findiklil Mehmed aga, *Nüsretname (Cartea victoriilor)*, în *Cronici turcești privind Țările Române*, vol. II, sec. XVII – începutul sec. XVIII, volum întocmit de Mihail Guboglu, București, 1974, p. 511 – desigur, un punct de vedere în concordanță cu poziția sultanului Imperiului otoman față de principele Țării Românești. Nu se pomenește de majorarea haraciului, evident, stăpânul lumii nu avea nevoie de bani. În această privință Ion Neculce este ceva mai direct, menționând o replică a vizirului Rami Mehmet către Mustafa II, referitor la chemarea lui Brâncoveanu: „*la această vreme ne trebuiește sfat și bani*”. Cf. Neculce, *Letopisețul...*, p. 153.

¹⁷ Un raport venețian menționa că Brâncoveanu ar fi promis 800.000 taleri numai să fie scutit de acest drum, cf. C. Giurescu și N. Dobrescu, *Documente și registre privitoare la Constantin Brâncoveanu*, București, 1907, p. XLIV. Despre o promisiune de 400.000 scuzi pe care Brâncoveanu era dispus să o plătească tot pentru acest motiv pomenește și abatele Ferriol într-o scrisoare datată 18 iunie 1703, cf. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol I/1, București, 1881, p. 357. Ion Neculce afirmă că Brâncoveanu nu vroia să meargă la Poartă dar că a fost împiedicat „*să o ie într-altă parte de unchiu lui, Cantacozinești*”. *Genealogia Cantacuzinilor* menționează „*după frica ce se încuibase în inima Brâncoveanului*” scrisori adresate de Brâncoveanu principilor Europei, în care afirma că „*mai bine să ceară milostenie o bucată de pâine la împărații creștini decât să mai fie supus la turci*”, după vizită trimițând „*multă avere la Brașov, la Viena și la Veneția, făcându-și și case în Transilvania la satul Sâmbăta*”, cf. *Genealogia...*, p. 184. Cu riscul de a părea răutăcioși, am putea afirma că erizipelul (brânca, cum este cunoscută în popor) contactat de principe în ajunul plecării s-a datorat supărării.

¹⁸ N. Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol XIV, București, 1977, p. 322. În viziunea „semnatarului” (linia oficială - reală, fără îndoială), Brâncoveanu se numără printre „eroii neamului” care „*au asigurat progresul economico-social al țării*”.

¹⁹ Având în vedere personalitatea stolnicului Constantin Cantacuzino, Brâncoveanu a greșit în momentul când a hotărât ruperea relației cu influentul său unchi. Soluția optimă (și singura) în această situație era eliminarea fizică a unchiului său, a fraților acestuia și a colaboratorilor săi. Chestie de teorie - Machiavelli a fost cel care a teoretizat; maestru în punerea în practică fiind mai recentul Iosif Stalin. La noi, Ștefăniță vodă nu s-a jucat cu Luca Arbore. Din păcate pentru Brâncoveanu, statura sa creștină și umană nu cadra cu astfel de soluții – putem lua numărul de condamnări la moarte/grațieri rostite de Brâncoveanu în raport cu alți domni, pentru asta mai pe larg, Dragoș Ungureanu, *Culisele unui complot boieresc reflectate în sursele istorice: hiclencia din vara anului 1700 împotriva lui Constantin Brâncoveanu*, în *Miscellanea historica in honorem Professoris Marcel Dumitru Ciucă septuagenarii*, Brăila-Pitești, 2013, pp. 435-459.

predecesorului său față de un principe al „*țării noastre* [otomane n.a.] *bine păzite*”²⁰. Ceea ce vroia Brâncoveanu în realitate era evitarea pentru o cât mai mare perioadă (dacă era posibil, pe vecie) a unei noi vizite, fie că e vorba de punerea în balanță a domniei și vieții sale, fie că e vorba de suprasolicitarea vistieriei – practic, vizita din vara lui 1703 a dat peste cap vistieria²¹, cheltuielile fiind de excepție în materie de plocoane, mită, cadouri²², logistica a fost și ea de excepție - nu cunoaștem o altă situație în care Țara Românească să fie reprezentată de o așa de mare delegație²³, nu doar cantitativă dar și calitativă, amplexarea delegației având menirea de a nu lăsa nici o fisură „*nepriiatenilor de la Poartă ce niciodată nu se odihnea*”. Ceea ce dorea Brâncoveanu prin această delegație amplă era blocarea unor manevre (altminteri previzibile) ale acestor dușmani ai săi și anume eventuala acuzație cum că n-ar governa bine țara – acuzație folosită mai târziu în 1714. Din contră, avem o stabilitate, iată, tot sfatul țării îl susține și este alături de principe. Reîntorcându-ne la titlul de *vecinic domn*, pe care următorul sultan nu avea cum să-l recunoască, prin urmare Brâncoveanu era sigur de o eventuală altă vizită la Edirne/Istanbul, chiar și acesta avea o oarecare valoare, chiar dacă onorifică. Titlul urma să recunoască în fața unui sultan nou, eventual ostil sau anturat de dușmani, meritele pentru care acest titlu fusese obținut, așa cum de altfel chiar sultanul Mustafa II și marele vizir Rami Mehmet le recunoșteau atunci când îi ofereau lui Brâncoveanu și domnia Moldovei²⁴.

Am expus o situație (poate cea mai importantă – vizita la Edirne din vara lui 1703) în care Brâncoveanu a fost silit să-și arate abilitățile și talentele diplomatice în situații limită (un sultan imprevizibil, cu un anturaj ostil - ne referim la persoana lui Alexandru Mavrocordat exaporitul dar și alte persoane – cu influențe ostile în plan internațional, din partea Franței²⁵ și care puteau avea rezultate negative) pentru a vedea modul și mediul în care principele Țării Românești acționa.

---

²⁰ Asupra statutului Țărilor Române vis-a vis de Imperiului otoman, mai pe larg Mihai Maxim, *Țările Române și Înalta Poartă. Cadrul juridic al relațiilor româno-otomane în Evul Mediu*, București, 1993 și Viorel Panaite, *Pace, război și comerț în islam. Țările Române și dreptul otoman al popoarelor (secolele XV-XVII)*, București, 1997.

²¹ Pentru acoperirea cheltuielilor au fost alocate sume strânse din *vel seama* din 29 iulie 1703 și mai ales din birul cu caracter extraordinar numit „*Dajdea ce s-a pus pentru ploconul împăratului de înoirea domniei*”, scoasă tot la 29 iulie 1703, banii din *vel seamă* fiind insuficienți pentru un eveniment de o asemenea amploare, cf. C.D. Aricescu, *Condica de venituri și cheltuieli a Vistieriei de la leatul 1702 la leatul 1712 (1694-1704)* în *Revista Istorică a Arhivelor Românei*, București, 1873 pp. 720-722 și 727-729 (în continuare *Condica...*), Radu Greceanu, *Istoria domniei...* pp. 143-146. Trebuie menționat aici că sumele oferite de *Condica vistieriei* nu sunt toate – sumele celor două biruri (*vel seama* și *ploconul împăratului*) fiind destinate în proporție de 90% pentru plata primelor rate ale împrumuturilor efectuate pentru acoperirea cheltuielilor, ori *Condica vistieriei* se oprește în decembrie 1703, următoarele rate plătite în anii ulteriori noi nu le cunoaștem, prin urmare cheltuielile a fost mult mai mare.

²² Însuși Brâncoveanu mărturisește că a cheltuit suma de 140000 din care sultanul Mustafa al II-lea ar fi primit suma de 100000 de taleri, sultana-validă suma de 25000 de taleri, iar căzlar-aga 15000 de taleri; Emil Vărtosu, *Foietul Novel, calendarul lui Constantin-Vodă Brâncoveanu, 1693-1704*, București, 1942, p. 192.

²³ Din suita domnului au făcut parte aproape toți membrii sfatului domnesc: „*întâiul fiul Mării Sale Ștefan beizade, Cornea vel ban, Diicul Rudeanu, vel logofăt, Mihai Cantacuzino vel spătar, Constantin Știrbeai vel clucer, Dumitrașco Caramanlăul vel postelnic, Barbul Fărășanul vel stolnic, Iacov Pilarino doftorul, Bunea Grădișteanu vel comis, Pană Negoescu vel sârdar, Toma Cantacuzino vel sluger, Iorga biv vel sluger, Dumitrașco vătaf Razul, Constandin Corbeanu vel Pitar, Cernica Știrbeai vel armaș, Mateiu Scâzliul vel portar, Pătrașco Brezoianul vel sătrar, Iane vel clucer za arie, Ștefan Cantacuzino, vtori logofăt, Iordache Crețulescu vel cămăraș, Luca vtori vistier, Dumitrache vtori vistier, Pătru Obedeanu vel căpitan za margine, Iordache ceaușul za aprozi, Sterie căpitan, Constandin vtori sluger, Velizarie căpitan, Dumitrașco căpitan Hargițoianul, Matei Comăneanu vel căpitan za siimeni, Iorga starostea*”. S-a dorit o imagine de monolit - pentru a folosi un limbaj din perioada comunistă, „strâns uniți în jurul conducătorului” – o manevră care să impresioneze psihologic.

²⁴ Marele vizir i-a propus lui Brâncoveanu domnia în ambele țări „*Pute-vei tu să porți grijă acei țări să-ți fie pre seamă, să o tocești, să fie plină de oameni?*”, cf. Ion Neculce, *Letopiseșul...*, p. 153. Propunerea – prin felul cum a fost formulată – ne arată aprecierea otomanilor față de modul strălucit cu care Brâncoveanu gestiona problemele sociale ale Țării Românești. Amintim aici, în acest sens și comparația foarte plastică (și foarte exactă) a lui del Chiaro, cea cu „*jumultul găinii fără țipete*”, referitor la modul în care Brâncoveanu gestiona problemele fiscale ale țării – dell Chiaro, *Revoluțiile...*, p. 40.

²⁵ Franța lui Ludovic al XIV-lea, aflată în război cu Imperiul habsburgic vedea în Brâncoveanu (adept al politicii de echilibru) un personaj care susținea în secret inițiativele anglo-olandeze de mediere a unei păci separate a Habsburgilor cu Poarta. Prin urmare, reprezentanții ei la sultan nu făceau altceva decât să urmărească înlocuirea sa cu un domn antihabsburgic. De aici intrigi, pâri și comploturi. Mai pe larg, Cristian Luca, *Date noi despre complotul din 1692-1693 al boierilor pribegi contra lui Constantin Brâncoveanu, în Argeșul și Țara Românească între Medieval și Modern. Studii de istorie și arheologie. Prinos lui Spiridon Cristocea la 70 de ani, Brăila-Pitești, 2013, pp. 359-369, studiu bazat pe documentele aflate în arhivele venețiene. Vezi și Viorel Panaite, *Reprezentanța diplomatică a Țării Românești la Poarta otomană în epoca lui Constantin Brâncoveanu*, în *Revista de Istorie*, tom 41/sept 1988, p. 885.*

Sunt și alte situații importante în care Brâncoveanu a trebuit să acționeze cu diplomatie și, bineînțeles, cu plocoane dacă alte mijloace de influențare nu sunt - Țara Românească nu era o mare putere, poate de aici meritul lui Brâncoveanu în diplomatie, acela de a obține mult cu talanți puțini (dacă este să ne referim în limbajul evanghelic, al *pildei talanților*, având în vedere calitatea sa de sfânt). Ceea ce dorim este de a sublinia faptul că plocoanele date de Brâncoveanu nu au avut ca scop un câștig personal, „*pentru binele casii lui*” - așa cum afirmă răutăcios Radu Popescu și cronicile dușmănoase lui Brâncoveanu, preluate în mod conștincios de istoriografia comunistă, partizană lui Dimitrie Cantemir și al alianței cu Uniunea Sovietică, așa cum Dimitrie Cantemir fusese un aliat al lui Petru cel Mare. Plocoanele nu erau altceva decât soluții pentru rezolvarea unor situații complicate, unele chiar fără ieșire. Prin urmare, acordarea de plocon pentru obținerea amânării unei plăți, a unei scutiri de plată sau a scăderii cuantumului haraciului dacă țara a fost lovită de secete, de molimă, inundații sau alte calamități naturale, evitarea implicării directe într-un război, aplanarea unei situații tensionate (criza tătară din noiembrie 1702 – februarie 1703, încercările de a rezolva pașnic agresiunea trupelor habsburgice conduse de Donat Heissler²⁶, evitarea conflictului cu trupele conduse de Veterani²⁷, la începutul domniei când existau probleme interne legate de legitimitatea tronului și autoritatea domnului nu se făcuse pe deplin simțită în teritoriu ca și în rândul propriilor colaboratori, evitând astfel conflictul armat), sunt situații care merită orice plocon și astfel de soluții vizează în primul rând populația, fie ea contribuabilă sau combatantă. O agresiune austriacă (și este cazul celei conduse de Heissler) ducea implicit la intervenția aliaților tătari care, în afara unei influențe și aceasta îndoielnice în ceea ce privește înclinarea balanței în cadrul unei bătălii (ne și putem închipui ce producea o șarjă a cavaleriei tătare înarmate cu arcuri și săgeți contra unui careu de muschetari al armatei habsburgice) făceau tot felul de jafuri și silnicii pe itinerariile lor (dacă aceștia le respectau). Cu prilejul acțiunii agresive a lui Donat Heissler din 1690, tătarii au venit în ajutorul principelui Țării Românești participând în calitate de aliați la bătălia de la Zărnești. Abătându-se de la itinerariul stabilit de domn, tătarii s-au dat la jafuri, răpiri și pustiiri: „... *căci mulțimea tătarilor păgâni, venind în această țară sărăcită și fără de vină căzută într-o stare de plâns, călărind mult în cruciș și-n curmeziș și făcând pustiire primejdioasă într-însa, ce n-au făptuit în afară de răpirile obișnuite? De toate!*”, scria Brâncoveanu cancelarului Transilvaniei Mihály Teleki²⁸. Soluția optimă de rezolvare a situației era ploconul oferit factorilor de decizie austrieci pentru a nu forța lucrurile, ploconul oferit demnitarilor otomani de a nu se implica. În ceea ce privește efectele tranzitării țării de către aliații tătari, cronica lui Radu Greceanu oferă informații dintre cele mai exacte: „... *Cărora fiindu-le treacerea iar prin țară, iar pagubă domniei și țării s-au făcut, trimițându-le plocoane și conace făcându-le după păgânescul lor obicei, fără alte jafuri și stricăciuni, ce sunt obicinuiți a face creștinilor pre unde ar ajunge ei [...] Și îndată după venirea mării sale, venit-au veaste de la margine că mai vine un sultan, anume Saipazu-Gherei, feciorul hanului, iar cu o seamă de tătari să intre în țară, să meargă după împărăție. Cărora și lor le-au rânduit vite de conace și le-au trimis și plocoane înaintea, bani și altele ce s-au obicinuit păgâniilor a lua, de când s-au început oastea Beicului. Și acest sultan n-au priimit să ia mai puțin ci tocma ca și hanul când ar fi, au cerut să-i dea, arătând laudă și spăimântări că de nu i să va da după cearerea lor, să vor tinde și spre București a veni și vor face multe reale. Drept aceea și domnul de nevoie îi era a trimite ca să-i plătească pofta pentru folosul biiatei țării*”²⁹.

Condica vistieriei Țării Românești confirmă cheltuielile legate de plocoanele acordate hanului și comandanților tătari ca să-și potolească oamenii sau ca să ocolească teritoriul țării:

- „*Ploconul hanului și al altora ce s-a dat când a trecut hanul pre aici pin țeară mergând la Belgrad, cum arată în jos anume; 5000 taleri s-au dat la hanul însă taleri 1000 obiceiului lui și taleri 500 pentru o blană iară alți 3500 afară den obicei*”³⁰.

²⁶ Mai pe larg, Constantin Rezachevici, *Constantin Brâncoveanu – Zărnești 1690*, București, 1989.

²⁷ Maria Matilda Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *Campaniile generalului Federico Veterani în Transilvania și Banat (1688-1694) (după memoriile sale)*, în *Studii și materiale de istorie medie*, XVII, 1999, pp. 183-203.

²⁸ Paul Cernovodeanu, *În vâltoarea primejdiilor, Politica externă și diplomația promovate de Constantin Brâncoveanu*, București, 1997, p. 65.

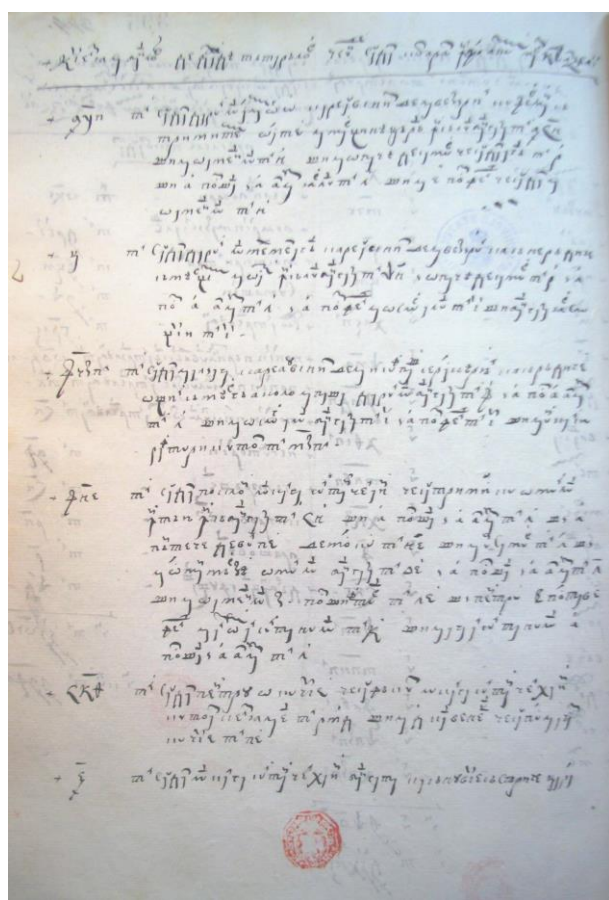
²⁹ Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, p. 114. Exemplele sunt și cu alte ocazii.

³⁰ *Condica...*, p. 55. A se observa „ploconul afară den obicei” și cel cu obicei „obiceiul lui” (al hanului).

- „6000 taleri s-au dat însă hanului 4000 și tefterdariului taleri 1000 și chehaialii vizirului taleri 1000 care bani s-au dat dar ca să nu treacă tătarii pen țeară”.
- „1438 taleri s-au dat ca să se trimiță la Alixandru Terzimanul care bani au împrumutat pe Capichehaiale la Belgrad de au dat vizirului hanului ca să nu vie tătarii pen țară însă cu 7 caftane ce s-au trimis de aici”³¹.
- „600 taleri s-au dat plocoanele sultanilor la Bugeac; însă lui Șah Paz Gherei Sultan cu bani gata cu postave cu atlase taleri 330 și lui Gazi Gherei Sultan cu bani gata cu postae cu atlase taleri 255 și lui Muharem Lipscanul taleri 15”³².
- „1250 taleri s-au trimis Hanului dar, când era la Belgrad ca să nu viă nescari tătari să treacă prin țeară la înturnătoare, însă Hanului taleri 1000 și Hasnadarului taleri 250”³³.
- „5000 taleri s-au dat lui Calga Sultan cel hain, bani gata, ca să nu vie să strice țarra”³⁴.

În ceea ce privește rebeliunea tătarilor din noiembrie 1702 – februarie 1703 s-au mai dat plocoane lui Iusuf Pașa, serascherul din Ismail și altor demnitari otomani pentru ignorarea firmanului lui Mustafa II care porunca lui Brâncoveanu să-și ridice oastea și să meargă contra tătarilor³⁵:

„S-au dat darul lui Aslan-Oglu, care a venit de la vezirul cu ferman să trimitem oaste la marginea țării, însă lui bani gata taleri 1250, și la oamenii lui taleri 50, și la o pacea de samur ce s-a dat Agăi, taleri 100, și un post șai un atlas, iar lui, taleri 30, și la cinci post feld, ce s-a dat la oamenii lui taleri 50; S-au dat darul lui Mehmet-Agăi, care a venit de la vezirul ca să ne rădice să mergem la oaste, însă lui bani gata taleri 750, i o pacea de samur taleri 100 i un post un atlas taleri 30, i un post feld la o slugă a lui, taleri 10 și bani gata iar slugii, taleri 10; S-au dat lui Ali-Aga, care a venit de la Iusuf-Pașa Seraschiarul ca să rădice oștile să meargă acolo, la Pașa, darul lui, bani gata taleri 500, i un post un atlas taleri 30 și la o slugă a lui bani gata taleri 10 i un post feld taleri 10 și la un calii rafturi, cu tot taleri 47,5; S-au trimis cu Mihai grămăticul la Iusuf-Pașa, Seraschierul, darul lui, de a lăsat oastea să vie la București, bani gata taleri 2500, și la o blană de spinări de vulpe de Moscu, taleri 80 și Chehaialii lui bani gata taleri 300, și lui Divan Efendi al pașii, bani gata taleri 250 și la două blane de pâtece de vulpe de

Moscu care s-au trimis una chehaialii Pașii, alta lui Divan Efendi, taleri 80, și la 24 de guși de vulpe ce s-au trimis cu aceste blane taleri 24, și lui Ibrahim Aga bani gata taleri 150, și la o șa ce s-a trimis iar lui Ibraim Aga cu rafturile ei taleri 47.5 și 33 de bani; S-au dat lui Iusuf-Aga, imbrihorul Pașii, seraschiaru, care a venit cu poruncă să ridice oastea de la margine îndărăt, darul lui, bani gata taleri 300, și o pacea de samur taleri 100, un post șai un atlas taleri 30, și la

³¹ Condica..., p. 84.

³² Condica..., p. 110. Șah-Paz Gherei Sultan... cel pomenit de Radu Greceanu

³³ Condica..., p. 442.

³⁴ Condica..., p. 701. E vorba de revolta tătarilor contra otomanilor din iarna lui 1702-1703.

³⁵ Mai pe larg Dragoș Ungureanu, *Un exemplu privind diplomația lui Brâncoveanu în situații de criză. Cazul Hanatului Crimeii, în Argeșul și Țara Românească între Medieval și Modern. Studii de istorie și arheologie. Prinos lui Spiridon Cristoccea la 70 de ani, Brăila-Pitești, 2013, pp. 377-400. În imagine fila 395 (verso) din manuscrisul 126 (Condica Vistieriei Țării Românești, 1694 - 1703) în care sunt trecute toate acestea.*

un om al lui mai de cinste bani gata taleri 30, i un post șai taleri 15, și la patru slugi ale lui patru post feld taleri 40”. De altfel, toată Rânduiala dăjdii ce s-a scos la bresle și la țară, pentru ploconul vezirului și al hanului celui nou și pentru banii ce s-au dat lui Calga Sultan și alte cheltuieli ce s-au făcut cu serascherul și cu oștile, cum scrie în jos anume. Februarie 1, leat 7211³⁶ a fost „scoasă” pentru aplanarea situației tensionate dintre otomani și tătari și pentru evitarea transformării județelor din răsăritul țării în teatru de război. Ceea ce am dorit să scoatem în evidență în frazele sus-menționate sunt motivațiile plocoanelor. Interesante sunt alte plocoane acordate tot pentru aceste motivații. Vom menționa câteva pentru a vedea cam ce conține un plocon: „305.5 taleri s-au dat pentru o cucie³⁷ ce s-a făcut Hanului celui bătrân, toată cheltuiala ei, taleri 215.5 și la patru cai veneți ce s-au pus la această cucie taleri 90; 229 taleri s-au dat pentru o cucie ce s-a făcut lui Calga Sultan cel hain, cu toată cheltuiala ei taleri 144 și la 4 cai vineți ce s-au pus la această cucie taleri 85; 330 taleri s-au trimis lui Mehmet Aga Capegi-Bașa, care a fost cu mazilia Hanului, însă lui bani gata taleri 300, și un post șai i un atlas taleri 30; 98 taleri s-au dat de s-au cumpărat 4 cai veneți ce s-au trimis ce s-au trimis dragomanului celui mare la Odriiu³⁸” și exemplele pot continua cu bunuri de mai mică importanță, toate date pentru împăcare – *Fericiți făcătorii de pace*, cu atât mai mult cu cât se dădeau daruri pentru împăcarea celor de-o altă lege – *iubiți pe vrăjmașii voștri*. Trecând peste aceste axiome, trebuie să avem în vedere în cazul de față intersul direct, imanent. Chiar dacă ostilitățile s-ar fi purtat în teritoriile tătărăști, susținerea unei campanii militare într-o zonă îndepărtată - chestiuni ce țin de logistică, drumuri proaste, căruțe, transportul era o nenorocire: „nu era greul cel mare zahereaoa cât carăle și chiria care era să o ducă”³⁸ – însemna infinit mai mult decât toate plocoanele ce s-au dat pentru rezolvarea situației. Același lucru și despre campania din 1711 contra lui Petru cel Mare, unde Brâncoveanu a cumpărat neimplicarea oastei Țării Românești cu circa 300 pungi³⁹. Dacă din ceea ce afirmă Radu Popescu putem deduce, *Însemnările de taină* ale lui Brâncoveanu sunt lipsite de orice echivoc: „iulie 18 dni – dat-am pentru rămasul oștii lacomilor, tl. 35000” și „dat-a la Țarigrad la banii ce au dat huzmet vezirului Mehmet Pașa și lacomului Osman, chihaia al lui, cu numele lui Osman Pașa casap bașa tl. 16000”⁴⁰.

Am dat aici exemple de plocoane cu destinație fixă, certă. Mult mai multe, chiar dacă, din punct de vedere valoric, mai mici (nu se cumpăra anularea unui firman), sunt cele pentru întreținerea unor relații sau pentru crearea de relații noi dacă cele vechi nu mai sunt de actualitate. Numirile în funcții, căsătorii ale lor sau ale copiilor, aniversări, vizite, misiuni, toate acestea erau însoțite de plocoane. Practic, *Condica vistieriei* e plină de astfel de plocoane, chiar și cei mai mărunți oficiali erau ploconiți, inclusiv vizitii trăsurilor sau însoțitorii ce asigurau paza. Cuantumul acestora era direct proporțional cu însemnătatea persoanei. Pentru persoanele importante (sultan, mare vizir) se instituiau biruri speciale: „Ploconul vizirului” (la numirea lui Sürmeli Ali Pașa în martie 1694)⁴¹, „Rânduiala de ploconul împăratului”⁴², iarăși „Ploconul vizirului” (la numirea lui Amcazade Köprülü Hüseyin Pașa – septembrie 1697)⁴³, „Rânduiala unui bir ce s-a scos pentru banii de ploconul hanului care s-a numit birul de ploconul chehaialei vizirului”⁴⁴, (10 noiembrie 1699) și lista poate continua cu plocoanele date hanului și comandanților tătari, altele decât cele cu destinație precisă (evitarea jafurilor în timpul tranzitului către frontul din Banat). Printre cei ploconiți, *Condica vistieriei* menționează și pe Rami Mehmet Pașa, *reisülküttap* (reis-efendi în Condică – similar ministrului de externe) din 1696, unul din persoanele care au reprezentat Înalta Poartă la tratativele de pace de la Karlowitz. Inclusiv

³⁶ *Condica...*, pp. 699-705.

³⁷ Cucie = trăsură

³⁸ Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, p. 106

³⁹ Radu Popescu, *Istoriile...*, p. 201

⁴⁰ Ion Radu-Mircea, *Catastih de toate veniturile domniei în Manuscriptum*, nr. 4/1985, p. 23. Comentarii mai ample asupra informațiilor sunt oferite de autor și în *Un document inedit scris de Constantin Brâncoveanu. Catastihul-jurnal 1709 – 1714*, în *Magazin istoric*, Anul XIII, nr. 7 (148) iulie 1979, p. 29. Cifra de 51000 taleri este vizibil mai mică decât cea de 300 pungi (150000 taleri) menționată de Radu Popescu. *Lacomul Osman* este pomenit inclusiv în cronică lui Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, pp. 133, 186, 192 și 193.

⁴¹ *Condica...*, p. 36

⁴² *Condica...*, p. 162.

⁴³ *Condica...*, p. 348

⁴⁴ *Condica...*, p. 518

Brâncoveanu s-a implicat consistent în aceste tratative de pace, fiind direct interesat, conflictul dintre cele două părți fiind la granița Țării Românești. Condica Vistieriei înregistrează cu această ocazie *Rânduiala unui bir ce s-a scos pentru carele solului nemțesc, pre județe la birnici, precum arată în jos. Ghenarie 1, leat 7208*⁴⁵, (1 Ianuarie 1700), informație dată și de cronica lui Radu Greceanu: „... au venit poruncă împărătească ca să dea măriia sa o sumă mare dă cară cu cai și cai slobozi, ca să fie dă treaba solului nemțescu, carele mergea la împărăție.”⁴⁶. Din paginile Condiții vistieriei Țării Românești, observăm că Rami Mehmet a primit plocoane de fiecare dată de la Brâncoveanu în perioada cât a fost reis-efendi, unele plocoane deosebit de consistente⁴⁷. Ulterior, în Ianuarie 1703, Rami Mehmet a ajuns mare vizir, dovedindu-se că plocoanele oferite de Brâncoveanu de-alungul anilor cât a fost *reisülküttap* n-au fost zadarnice. Această politică a lui Brâncoveanu față de demnitarii otomani⁴⁸ o putem defini ca un *modus vivendi* cu o putere militară superioară în fața căreia poți obține unele victorii dar nu te poți angaja singur într-o confruntare militară prelungită sau de amploare. Se poate afirma și în acest caz, că Brâncoveanu se ghida după principiul „celor puternici e mai bine să le dai tu decât să vină să-și ia ei singuri”.

Ploconul ca atú în diplomație nu e o invenție brâncovenească, toți domnitorii Țărilor Române apelau la el⁴⁹. Brâncoveanu condamnă ploconul acordat oficialilor otomani (altul decât cel de bairam) în fața lui Mustafa II așa cum menționam mai sus dar se folosea de el în funcție de conjunctură, căutând pe de-o parte să-l înregistreze în Condica vistieriei sub formă de biruri extraordinare (cazul birurilor pentru diferite plocoane mai speciale și mai consistente, legate de evenimente, nu ne referim la cele de curtoazie) menționate mai sus: *ploconul vizirului, hanului împăratului* etc, toate birurile în denumirea cărora se menționa explicit termenul *plocon* – mențiune punctuală, făcută la adresa otomanilor pentru a motiva ulterior cererile de *scădenii*, amânări de plăți șamd. adăugând aici și intrigile, pârile, plângerile boierilor ce contestau în fața otomanilor domnia lui Brâncoveanu, având ca leitmotiv „proasta guvernare”. Toate aceste biruri în care termenul *plocon* era menționat, puteau fi justificate în fața sultanului, Brâncoveanu, ca *bey* al Țării Românești (*Eflak*) neavând voie să *sărăcească cu biruri rayaua plătitoare de haraci*. Pe de altă parte, acolo unde interesul domniei cerea, se evita menționarea în Condica vistieriei a termenului *plocon*, chiar dacă suma de bani colectată era destinată exclusiv plocoanelor – cazul *Rânduialii de dajdia mierii ce s-a scos pre județe pe siliști de au dat cu toții cum arată în jos. Iulie 4, leat 7208* (1700)⁵⁰. Nici vorbă de plocon în titulatura birului, alminteri extraordinar (fuseseră deja instituite în acel an *birurile mierii și a cerii împărătești*, biruri obișnuite, binecunoscute) deși suma de bani colectată (de zece ori mai mare decât a unui bir al mierii obișnuit) a fost destinată exclusiv plocoanelor otomanilor⁵¹. Nu trebuia să fie înregistrat în Condica vistieriei un bir referitor la plocon cu acea ocazie, pentru că în realitate demnitarii otomani au prins momentul (plângerile boierilor complotiști – era vorba de o *hiclenie* la adresa lui Brâncoveanu în spatele căreia se afla marele vizir Amcazade Köprülü Hüseyin) și l-au exploatat, sultanul Mustafa II nefiind la curent cu hiclenia, de unde și aluziile lui Brâncoveanu trei ani mai târziu la corupția aparatului administrativ otoman, fără însă a nominaliza vreun demnitar. Brâncoveanu practica acordarea de plocoane într-un fel aparte, diferit față de predecesorii săi. Însăși vel vistiernicul avea în sarcină achiziționarea de bunuri de prestigiu pentru acordarea de plocoane, acest lucru observându-se în momentul mazilirii, când otomanii au cercetat cu de-amănuntul vistieria, în care s-au găsit doar 4050 taleri (plus 12000 ughi în cămara domnească), „... dar valoarea vaselor de argint, șeilor, hainelor căptușite cu blănurile cele mai de preț și podoabelor cailor care s-au găsit e neprețuită. S-a făcut un inventar de către trei secretari”⁵².

⁴⁵ Condica..., p. 528

⁴⁶ Radu Greceanu, *Istoria domniei...*, pp. 130-131.

⁴⁷ Condica..., pp. 395, 507, 516, 538, 539, 631 și 652.

⁴⁸ Extinsă inclusiv la sangeac-beii otomani de la graniță - Vilică Munteanu, *Cu privire la unele relații dintre Constantin Brâncoveanu și dregătorii otomani din cetățile de pe malul drept al Dunării*, în *Carpica*, XXI, 1990, pp. 37-51.

⁴⁹ Alexandru Constantinescu, *Ploconul*, în *Studii și materiale de istorie medie*, VI, pp. 217-225.

⁵⁰ Condica..., p. 568.

⁵¹ Mai pe larg, Dragoș Ungureanu, *Culisele unui complot boieresc reflectate în sursele istorice: hiclenia din vara anului 1700 împotriva lui Constantin Brâncoveanu*, în *Miscellanea historica in honorem Professoris Marcel Dumitru Ciucă septuagenarii*, Brăila-Pitești, 2013, pp. 435-459

⁵² Afirmă Bartolomeo Ferrati, protomedicul curții domnești, martor al mazilirii și (poate) al cercetării vistieriei, într-o scrisoare către baronul general von Tige, cf. *Călători străini despre Țările Române*, vol. VIII, îngrijite de Maria

În încheiere, putem afirma că politica lui Brâncoveanu față de Înalta Poartă prin rezolvarea problemelor dintre otomani și români cu ajutorul plocoanelor a fost una pozitivă, în mare reușind să evite evenimente care ar fi costat mult mai mult, nu doar în bunuri materiale dar și în vieți omenești imposibil de înlocuit, dacă ne gândim la evitarea implicării Țării Românești în acțiunile militare ale Imperiului otoman. De asemenea tot aici se încadrează evitarea transformării Țării Românești în teatru de război între habsburgi, ruși, otomani și tătari, situație în care pagubele ar fi fost incalculabile. În situația în care alt mijloc de convingere nu exista, ploconul *cu* sau *afară den obicei*, rămânea singura soluție viabilă, pe care Constantin Brâncoveanu a aplicat-o în mod calculat.

Holban, M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, 1980-1997, pp. 402-403. Inventarul cu ce s-a găsit în vistierie a fost publicat de către Mihai Maxim, *The institution of "müsâdere" (confiscation) in the Ottoman-Romanian relations: an inventory of Constantin Brâncoveanu's property seized to the Ottoman public treasury*, în *Romano-otomanica, Essay & documents of turkish archives*, Istanbul, 2001, p. 173-201. Sumele de bani descoperite în vistierie sunt mult mai mari, de ordinul sutelor de mii în guruși. Bunurile descrise de Bartolomeo Ferrati se regăsesc în inventarul otoman și sunt din categoria celor pe care Condica vistieriei le înregistrează ca fiind acordate drept plocoane.